

**ÖĞRENCİLERİN ADLI MUHASEBE MESLEĞİNE YÖNELİK FARKINDALIK
DÜZEYLERİNİN TESPİT EDİLMESİ: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ
VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ İŞLETME BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA**

Mehmet Akif ALTUNAY

Dr. Öğretim Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İşletme Bölümü, mehmetaltunay@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0729-1686

Hamza AKINCI

Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana
Bilim Dalı, Muhasebe ve Finansal Yönetim Bilim Dalı, hamzaakinci@gmail.com, ORCID: 0000-
0002-4370-5567

ÖĞRENCİLERİN ADLİ MUHASEBE MESLEĞİNE YÖNELİK FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN TESPİT EDİLMESİ: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ İŞLETME BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZ

Son yıllarda küresel ölçekte yaşanan muhasebe hilelerinin ekonomik büyüklüğü ve yaygınlığı, bu hilelerin tespit edilmesi ve önlenmesinde etkin olan adli muhasebe mesleğini gündeme getirmiştir. Adli muhasebeciler, dava aşamasına gelmiş veya gelmemiş ekonomik yönü bulunan bütün uyuşmazlıklarda taraflara veya mahkemelere çözümler sağlayabilmektedir. Ayrıca muhasebe hilelerinin tespiti ve önlenmesiyle ilgili de işletmelere veya kişilere hizmet sunabilmektedir. Adli muhasebe mesleği geleneksel muhasebe eğitiminin yanında finans, hukuk, denetim, suç bilimi gibi farklı alanlarda derinlemesine eğitimler gerektirmektedir. Bu çalışmanın amacı yoğun muhasebe, finans, denetim ve hukuk öğrenimi gören işletme öğrencilerinin adli muhasebe mesleği ve uygulama alanlarına yönelik görüşlerini ve algılarını tespit etmektir. Bu amaçla Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF), İşletme Bölümü'nde okuyan 2015 kayıtlı öğrencilerin tümüne 2020 yılında, 2016 kayıtlı öğrencilerin tümüne 2021 yılında anket uygulanmıştır. İnternet üzerinden uygulanan anketin verileri SPSS programında analiz edilmiştir. Ankete 222 öğrenci katılmıştır. Adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade eden 55 öğrencinin adli muhasebeye yönelik görüşleri ve algıları analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, katılımcı ticaret lisesi mezunu öğrencilerin %63'ünün adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olmadığı, adli muhasebeye yönelik bilgilerin çoğunlukla derslerden veya hocalardan edinildiği, gün geçtikçe adli muhasebe ve uygulamalarına olan farkındalığın arttığı, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre adli muhasebe mesleğine daha olumlu yaklaştıkları, hukuk derslerinde adli muhasebeye de yer ayrılması gerektiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Adli Muhasebe Mesleği, Adli Muhasebe Uygulama Alanları, Adli Muhasebe Eğitimi.

Jel Sınıflandırma Kodları: K13, M41, M42, M49.

DETERMINING THE AWARENESS LEVELS OF STUDENTS FOR THE PROFESSION OF FORENSIC ACCOUNTING: A RESEARCH ON SULEYMAN DEMIREL UNIVERSITY FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES BUSINESS ADMINISTRATION DEPARTMENT STUDENTS

ABSTRACT

The economic size and prevalence of accounting frauds experienced on a global scale in recent years have brought the forensic accounting profession, which is effective in detecting and preventing these frauds, to the agenda. Forensic accountants can provide solutions to parties or courts in all disputes that have an economic aspect, whether or not they are at the litigation stage. It can also provide services to businesses or individuals regarding the detection and prevention of accounting fraud. The forensic accounting profession requires in-depth training in different fields such as finance, law, auditing, and crime science, as well as traditional accounting education. This study aims to determine the opinions and perceptions of business students who have intensive accounting, finance, auditing, and law education about the forensic accounting profession and its application areas. For this purpose, a questionnaire was applied to all students enrolled in 2015 at Süleyman Demirel University (SDU), Faculty of Economics and Administrative Sciences (FEAS), Department of Business Administration in 2020, and all students enrolled in 2016 in 2021. The data of the questionnaire applied over the internet were analyzed in the SPSS program. 222 students participated in the survey. The opinions and perceptions of 55 students who stated that they knew about forensic accounting were analyzed. As a result of the study, it was determined that 63% of the participating trade high school graduate students did not know forensic accounting, and the information about forensic accounting was mostly obtained from courses or teachers. It has been determined that the awareness of forensic accounting and its applications are increasing day by day, and that female students approach the forensic accounting profession more positively than male students.

Keywords: Forensic Accounting Profession, Forensic Accounting Application Areas, Forensic Accounting Education.

JEL Classification Codes: K13, M41, M42, M49.

1. GİRİŞ

Sürekli gelişen ve değişen dünyamızda teknolojinin hızla ilerlemesi, küresel çapta artan rekabet ve ticari faaliyetlerin dönüşümü, işletmeler açısından yeni riskler meydana getirmiştir. Ekonomik kriz ve skandalların meydana gelmesi, işletmelerdeki suçların daha nitelikli ve faaliyetlerin daha karmaşık hale gelmesi mevcut sistemi sorgulatır hale getirmiştir. İşletmelerdeki muhasebe hileleri, yolsuzluklar ve mahkemeye intikal eden sorunların artması sonucu muhasebe mesleğinin yeni bir kolu olan adli muhasebe mesleğine ihtiyacı arttırmıştır (Çeliker ve Aygün, 2018: 152; Tazegül ve Kılıçbey, 2017: 120).

Adli muhasebeciler yaklaşık 200 yıldır varlığını sürdürmektedirler ve ilk olarak Glasgow isimli bir adli muhasebecinin İskoçya'daki reklam tanıtımında bu kavrama rastlanmıştır (Ramaswamy, 2007: 35). Ancak 1980'li yıllardan itibaren ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkelerde adli muhasebe değerli bir meslek alanı olarak kendisine geniş bir faaliyet alanı yaratmaya devam etmiştir (Bozkurt, 2000: 56). "Adli muhasebecilik" olarak dilimizde yer alan bu meslek; muhasebe, denetim, hukuk ve araştırma becerilerinden meydana gelen bir alanı tanımlamaktadır (Pazarçeviren, 2005: 2).

Adli kelimesi "mahkeme içi uygun", muhasebe ise "şirketin finansal durumunun hesaplar şeklinde özetlenmesi ve sınıflandırılması" anlamına gelmektedir. Bu sebeple adli muhasebe, ekonomik suçların faillerine karşı, bir adliye mahkemesi tarafından kabul edilebilecek bir şekilde finansal bilgi toplama ve sunma bilimini ifade etmektedir (Upadhyay, 2018: 82).

Adli muhasebe; "tanımlama, kaydetme, ayıklama, uyuşmazlıkları çözme, sınıflandırma, sıralama, raporlama ve var olan veya var olması muhtemel olan yasal anlaşmazlıkları çözmek için geçmiş finansal verileri veya diğer muhasebe faaliyetlerini sınamak ya da hukuki anlaşmazlıkları çözmek için geçmiş finansal verileri kullanarak, gelecek muhasebe verilerine ulaşmaya çalışma faaliyeti" olarak tanımlanmaktadır (Crumbley, Heitger ve Smith, 2015: 1001).

Sigorta şirketleri, bankalar, kolluk kuvvetleri, işletmeler ve devlet kurumları adli muhasebenin önemli derece potansiyel çıkar grupları arasında yer almaktadırlar (Lakshmi P. ve Ganesh Menon, 2016: 455)

Adli muhasebenin uygulama alanlarına aşağıda değinilmektedir (Upadhyay, 2018: 83):

- Ceza ve hukuk soruşturmaları
- Uzman raporları, incelemeler ve kanıtların hazırlanması
- Mahkemede sözlü delil sunmak
- İflas ve tasfiye destek soruşturması
- Hile önleme ve bilinçlendirme stratejileri
- Hile ve fon takibi
- Hile ve usulsüzlüklerle ilgili hukuki ve cezai işlemler
- Sözleşme ihlali
- Özellikle şirket satın alımlarında garanti ihlali
- Sigorta talepleri
- Tasfiye desteği
- Yasal sorunlar
- Özel ve gizli anlaşmalar
- Hile ve risk yönetimi anket ve raporları

Adli muhasebe uygulayıcıları, yıllardır bu alanlarda hizmet vermelerine rağmen adli muhasebe kavramının yeni bir kavram olduğu söylenebilmektedir. Enron gibi büyük işletmelerin kurumsal başarısızlığı bu alanın gelişmesinde büyük bir rolü bulunmaktadır. Araştırmacı muhasebecilik veya hile denetimi, dava desteği, uzman tanıklık, bilirkişilik, uzlaştırmacılık, kamu denetçiliği (ombudsmanlık), adli denetçilik ve konkordato komiserliği adli muhasebe hizmetleri arasında gösterilmektedir (Aksu, Uğur ve Çukacı, 2008: 64; Eiya ve Otor, 2013: 19; Heitger ve Heitger, 2008: 561).

Adli muhasebe mesleği kapsamında verilen hizmetlere aşağıda değinilmektedir.

Bilirkişilik; Taraflar arasındaki uyuşmazlıkları çözmekle yükümlü olan mahkemeler, teknik bilgi gerektiren durumlarda konunun uzmanı olan kişilere yani bilirkişilere başvurmaktadır. Bundan dolayı bilirkişilik kurumu, hakimin bilgisi dışındaki uzmanlık gerektiren davalarda taraflar arasındaki anlaşmazlığa yönelik yeterli bilgiyi oluşturmak açısından ortaya çıkmıştır (Özkoç, 2005: 70). Bu kapsamda Bilirkişi, bir davanın sonuca bağlanması açısından önem arz eden, açıklığa ulaştırılması veya tespiti özel ya da teknik bilgi gerektiren konularda, mahkeme tarafından oy ve görüşüne başvurulmuş üçüncü kişi veya kişilere denmektedir (HMK, 2011).

Hile denetçiliği; Yolsuzlukların tespit edilmesi ve bununla birlikte yürütülen bir soruşturmada işletmelerin önlem almalarını sağlamak amacıyla adli muhasebe alanındaki çalışmaların birçoğunu hile ve yolsuzluk araştırmaları yoğun bir şekilde oluşturmaktadır (Çabuk ve Yücel, 2012a: 34). Hile denetçileri genel itibarıyla tutumları, nitelikleri, becerileri, bilgileri ve deneyimleri sebebiyle muhasebe ve finansal işlemlerdeki olayları, kayıt defterindeki hileleri tespit eden ve belgelendirmede uzman olan muhasebeci ve denetçilerdir (Singleton ve Singleton, 2010: 14).

Uzlaştırma, suç girişiminde bulunan taraf ile mağdur taraf arasında iletişim kurarak müzakereleri güvenli bir ortam yürüten ve özgür bir iradeyle anlaşmaları durumunda suçtan kaynaklı uyuşmazlığı, ceza ve özel hukuk kapsamında sonlandırmayı hedefleyen alternatif bir çözüm yoludur. Uzlaştırımcı ise uzlaştırmayı yöneten ve cumhuriyet savcısı onayı ile görevlendirilen avukat veya hukuk öğrenimini tamamlamış kişi olarak tanımlanmaktadır (Karakurt Eren, 2020: 100)

Adli denetim; Bir iddianın belirlenmiş kriterlere uygunluğunu saptamak için kanıtların mahkemeye uygun bir şekilde incelenmesidir (Eiyya ve Otaror, 2013: 20)

Konkordato, borçlarını vadesinde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi geçiren bir borçluya vade verilmek veya tenzilat yapılmak sureti ile borçlarını ödemesine imkan tanınmasına böylece olası bir iflastan kurtulabilmesi imkanı sağlanmasına denir. **Konkordato komiseri** ise konkordato işlemlerini uygulamak ve bu işlemler dahilinde borçluların, alacaklıların ve kamunun çıkarlarını korumak ve dengelemek üzere yetkilendirilmiş bir kamu görevlisidir şeklinde tanımlanabilmektedir (İİK, 1932).

Dava desteği; dava öncesinde veya dava sürecinde yasal sorunların çözümü açısından adli muhasebeci tarafından ilgili hukukçuların görüşünü şekillendiren ve savunmasını güçlendirmesine olanak sağlayan muhasebe desteğidir (Keleş ve Keleş, 2014: 62). Dava desteği genellikle ekonomik kayıplarla ilgili olmaktadır. Buna bir sözleşme ihlali neticesinde meydana gelen finansal kaybı hesaplamak örnek olarak verilebilmektedir (Pazarçeviren, 2005: 4). Ayrıca taraflar arasında düzenlenen bir sözleşmeye taraflarca uyulmaması ya da bir ihmal veya ihlal neticesinde meydana gelen bir finansal kaybı hesaplamak, adli muhasebecinin sağladığı dava desteğine örnek teşkil etmektedir (Karacan, 2012: 113).

Kamu Denetçiliği; bütün denetimlerin temel amacı kamu faydasını gözetmek ve kişi haklarını savunmaktır. Bu çerçevede yargı başlıca çözüm yolu olmaktadır. Kamu denetçisi, kişilerin temel haklarını korumak, hak ve özgürlüklerini savunmak, zor durumdaki vatandaşlara idare karşısında yardımcı olmak ve kötü yönetim neticesinde meydana gelen haksızlıkları engellemek suretiyle idarenin eylem ve uygulamalarının geliştirilmesini sağlamaktır (Kahraman, 2011: 361).

Uzman Tanıklık; Uzman tanık olarak mahkemede bulunan adli muhasebeci, duygusallıktan arınmış ve sakin bir şekilde karmaşık muhasebe problemleri ile ilgili uzman görüşlerini açık ve anlaşılır bir şekilde sunmaktadır (Pazarçeviren, 2005: 9). Adli muhasebecilerin özel bilgileri, yetenekleri, tecrübesi ve eğitimi bir davanın sağlıklı bir şekilde ilerlemesi ve sonuçlanması açısından önemli bir paya sahiptir. Bu kapsamda hakimler tarafından uzman tanıklıklarına başvurulmaktadır (Bozkurt, 2000: 58). Amerikan Yetkili Kamu Muhasebeciler Birliği (AICPA)'ne göre bir hususta bilimsel, teknik veya özel görüş bildirme açısından ya da bir hususun ortaya çıkarılması bakımından yardım edebilecek yeterli bilgi, yetenek, tecrübe ve eğitime erişkin kişiye uzman tanık denmektedir (Elitaş, 2012: 159).

Adli muhasebecilik mesleğinin yaygın olduğu ülkelerde, kalıplaşmış muhasebecilik mesleğinin getirdiği özelliklerin yanı sıra adli inceleme, dedektiflik gibi kolluk kuvvetlerinin yetkisi dâhilindeki işlemlerin yerine getirilmesinde de rol almaktadırlar. Bu ülkelerde kolluk kuvvetlerinin yetkisi

kapsamındaki bazı görev ve bilgiler belirli bir sınıra dayalı olarak özel kişi veya kurumlarca paylaşılmaktadır. Ülkemizde ise bir muhasebe meslek mensubunun bilgiye ulaşması oldukça güçtür. Kendi mükelleflerinden oldukça sınırlı bilgi edinebilmekte olup, mükellefi dışında başkalarından bilgi talep etmesi suç olarak nitelendirilmektedir. Ülkemizde adli muhasebe mesleğine uygun yasal düzenlemeler, mesleki eğitim ve staj olanaklarının sağlanması ve iyileştirilmesi yönündeki adımlar bu mesleğin uygulanabilirliğine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır (Akin ve Onat, 2015: 40).

Uluslararası düzenlemelere rağmen hile ve yolsuzlukların devam etmesi özellikle muhasebe meslek mensubu ve akademisyenlerin adli muhasebe mesleğini ilgi duymasına sebep olmuştur. Ülkemizde adli muhasebe üzerine temel eğitim programları ve yasal düzenlemeler olmamasına rağmen adli muhasebe üzerine birçok bağımsız adli denetim firması kurulmuştur. İlk olarak 2011 yılında Fraud Research Corporation (FRC) kurulmuş olup, hile ve yolsuzlukların önlenmesine kurumsal bir çözüm sunmayı amaç edinmiştir. Ülkemizde ilk defa 2009 yılında İstanbul Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) tarafından “Bağımsız Adli Muhasebe Uzmanı Programı” düzenlenmiş ve 35 Serbest Muhasebeci Mali Müşavire (SMMM)’e sertifika vermiştir. Bunun yanı sıra yaklaşık 7 ay süren (360) saatlik “Bağımsız Adli muhasebe Uzmanlığı Programı” sonrasında birçok SMMM’nin “bağımsız adli muhasebeci”, “bağımsız adli muhasebe uzmanı”, “bağımsız adli müşavir” unvanlarını alması ülkemizde adli muhasebecilik mesleğine olan ilgiyi önemli ölçüde arttırmıştır (Çabuk ve Yücel, 2012a: 37).

Ülkemizde henüz kurumsal bir yapı ve yasal bir düzenleme olmamasına rağmen (Karacan, 2012: 124) üniversitelerin muhasebe eğitimi verilen bölümlerinde, bazı meslek odaları ve vakıflar tarafından düzenlenen sertifika programlarında adli muhasebe eğitimleri verilmektedir. Daha öncede bahsedildiği gibi İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası 360 saatlik adli muhasebe eğitimi vermektedir. Bunun yanı sıra Muhasebe-Finans Mesleki Yönetim Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından 64 saatlik adli muhasebe eğitim programları düzenlenmektedir. Adli muhasebe mesleğinin tanıtımına yönelik meslek odaları tarafından panellerin düzenlenmesi de gözlemlenmektedir (Kılıç, 2016: 720).

Adli muhasebe mesleğini kabul etmiş ülkelerde gözlemlendiği üzere adli muhasebe eğitimi, muhasebe öğrenimi üzere kurulmuştur ve muhasebe öğretisinin üstünde uzmanlık alanı olarak nitelendirilmektedir. Kişilerin temel düzeyde öğrenim görmesi ve sonraki düzeyde yüksek lisans öğrenimini tamamlaması gerekmektedir. Bu eğitimlerde inceleme, araştırma, analitik düşünme ve makul ölçüde yorumlama becerisi elde etmektedirler. Muhasebe teorisi, denetim, yönetim bilimi, işletme bilimi, iç kontrol sistemi, halkla ilişkiler, iletişim sistemleri, hile denetimi, temel bilgi teknolojileri, istatistik, psikoloji, sosyoloji ve kriminoloji üzerine olan konular, adli muhasebeci olmak isteyenler için oldukça önem arz etmektedir (Uşul ve Topçuoğlu, 2011: 62).

Adli muhasebe mesleğine katkıda bulunan ve mesleğin belli bir standardı sağlaması için çalışmalarda bulunan bazı kuruluşlara aşağıda değinilmiştir (G. Kurt ve Uçma, 2009: 170; Pazarçeviren, 2005: 16):

- American Institute of Certified Public Accountant (AICPA)
- Association of Certified Fraud Examiners (ACFE)
- The Canadian Institute of Chartered Accountants (CICA)
- The Chartered Accountants (CA)

Yukarıda belirtilen kuruluşlar gibi daha birçok adli muhasebe üzerine çalışma yapan kuruluş vardır. Ancak adli muhasebecilik ile ilgili ilk düzenleme yapan kuruluş olan ACFE’dir. ACFE’nin günümüzde yaklaşık 90.000 üyesi bulunmaktadır (ACFE, 2021a). ACFE bir kişinin adli muhasebeci olabilmesi için bir takım şartlar belirlemiştir. Bunlar (G. Kurt ve Uçma, 2009: 171):

- ACFE’nin bir üyesi olmak,
- Lisans mezuniyet derecesini tamamlamış olmak,
- En az iki yıl olmak üzere doğrudan veya dolaylı bir şekilde hile denetimi veya hile araştırmaları ile ilgili bir işte deneyim elde etmiş olmak
- Ahlaki değerleri yüksek olmanın yanında ACFE tarafından hazırlanan mesleki etik kuralları kabul etmiş olmak ve bu kurallara uyacağını taahhüt etmektir.

ACFE'ye göre temel şartlar yerine getirildikten sonra (CFE – Certified Fraud Examiner) sınavına başvuru yapmaya hak kazanılmış olmaktadır. Bu sınav CFE unvanını kazanmanın önündeki bir sonraki aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınavın test ettiği bilgiler aşağıdaki dört ana alandan oluşmaktadır (ACFE, 2021b):

- Mali İşlemler ve Dolandırıcılık Planları: Muhasebe kayıtlarında gerçekleşen hileli mali işlemlere yönelik bilginizi test etmektedir. Bu alanı geçebilmek için temel muhasebe, denetim teorisi, dolandırıcılık planları, hile caydırmak amaçlı iç kontrol eğitimi, diğer muhasebe ve denetim konularını kapsamaktadır.
- Hukuk: Bu alanda ceza hukuku, medeni hukuk, kanıt kuralları, sanık ve mağdur hakları, bilirkişilik gibi hile incelemelerinin birçok yasal sonuçlarına aşina olmak gerekmektedir.
- Soruşturma: Görüşme, ifade alma, kamu kaynaklarından bilgi edinme, hukuka aykırı işlemlerin izini sürmek, kandırma ve rapor yazma ile ilgili soruları içermektedir.
- Hile Önleme ve Caydırma: İnsanların dolandırıcılık yapma sebeplerine ve bunu önlemenin yollarına ilişkin bilginizi test etmektedir. Bu bölümdeki sorular suça neden olma, beyaz yakalılar tarafından işlenen suçlar, mesleki dolandırıcılık, dolandırıcılık önleme, dolandırıcılık risk değerlendirmesi ve ACFE mesleki etik kurallarından oluşmaktadır.

CFE sınavını başarı ile tamamlayan adaylar CFE unvanı almaktadırlar. ACFE, CFE unvanına sahip olanların her 12 ayda 1 en az 20 saatlik bir sürekli mesleki eğitim almasını ve yıllık ödemesini yapmayı da üyelerine şart koşmaktadır (ACFE, 2021c).

Adli muhasebenin önemini fark eden Amerika Birleşik Devletleri ve bazı gelişmiş ülkeler adli muhasebe eğitimi konusunda yeterli alt yapıyı kurmuş ve bu meslek üzerine uzmanlar yetiştirebilir duruma gelmiştir. Ancak ülkemizde bu mesleğe yönelik eğitim olanakları henüz sağlanmamıştır (Pehlivan ve Dursun, 2012: 130). Ülkemizde de üniversitelerin sosyal bilimler enstitüleri yüksek lisans programlarının bir tanesine adli muhasebecilik programını ayırması gerekmektedir. Çünkü adli muhasebe mesleğine olan ilginin günden güne artması yakın bir zamanda ülkemizde de görüleceğine işaret etmektedir (Usul ve Topçuoğlu, 2011: 64).

Bu çalışmanın amacı yoğun muhasebe, finans, denetim ve hukuk öğrenimi gören işletme öğrencilerinin adli muhasebe mesleği ve uygulama alanlarına yönelik görüşlerini ve algılarını tespit etmektir. Bu amaçla Süleyman Demirel Üniversitesi (SDÜ), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF), İşletme Bölümü'nde okuyan, 2015 ve 2016 kayıtlı dördüncü sınıf öğrencilerine anket uygulanmıştır. İnternet üzerinden uygulanan anketin verileri SPSS programında analiz edilmiştir. Ankete 222 öğrenci katılmıştır. Adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade eden 55 öğrencinin adli muhasebeye yönelik verileri analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Ulusal literatürde adli muhasebe alanında yapılan yayınlardan bazılarında ait özet bilgiler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Aktaş ve Kuloğlu (2008) çalışmalarında, adli muhasebe mesleğini, faaliyet alanlarını ve adli muhasebeciyi tanıtmayı amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, adli muhasebenin muhasebe hileleriyle mücadelede önemli katkılar sağlayabileceği vurgulanmıştır.

Kurt ve Uçma (2009) çalışmalarında, Türkiye ve ABD'de adli muhasebecilik mesleğinin uygulamalarının ve meslek mensubu olma süreçlerinin detaylı şekilde ortaya çıkarılmasını ve karşılaştırılmasını amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, adli muhasebenin hile denetimi ile birlikte işletmelerin muhasebe süreçlerine, yönetim bilgi sistemlerine ve iç kontrol sistemlerine de katkı yapabileceği belirtilmiştir.

Çabuk ve Yücel (2012a) çalışmalarında, 36 adet sermaye piyasasında bağımsız denetimle yetkili kuruluşların bakış açısıyla ülkemizdeki adli muhasebecilik mesleğinin mevcut durumunu analiz etmişlerdir. Yaptıkları analiz sonucunda ülkemizde var olan denetim sisteminin, adli muhasebe için gerekli altyapının ve eğitim sisteminin yeterli olmadığını saptamış ve mesleğin gelişimi için yapılması gereken faaliyetleri değerlendirmişlerdir.

Çabuk ve Yücel (2012b) çalışmalarında, 120 adet Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetimle Yetkili Kuruluşlardan ve Yeminli Mali Müşavir şirketlerinden anket yöntemi ile veri toplamışlardır. Katılımcıların bakış açısına göre ülkemizdeki adli muhasebecilik mesleğinin gelişimine yönelik önerileri analiz etmişlerdir. Bu analizler neticesinde ülkemizde var olan denetim sisteminin, adli muhasebe için gerekli alt yapının ve eğitim sisteminin yetersiz olduğunu tespit edip, mesleğin gelişmesi için yapılması gereken faaliyetleri değerlendirmişlerdir.

Elitaş (2012) çalışmasında, adli muhasebe eğitiminin nasıl olması gerektiği üzerine Utica Koleji ve West Virginia Üniversitesini sezgisel olarak değerlendirmiştir. Bu örnekler üzerinden adli muhasebe eğitiminin içeriğini ve kapsamını ortaya koymaya çalışmış olup, ülkemiz için adli muhasebe eğitimi üzerine önerilerde bulunmuştur. Ülkemizdeki üniversitelerde iki örnek dışında adli muhasebe ile ilgili derslerin olmaması, adli muhasebe eğitiminin ve mesleğin gelişiminde engel olduğunu tespit etmiştir.

Pehlivan ve Dursun (2012) çalışmalarında, ülkemizdeki 92 akademisyenin adli muhasebe eğitimine bakış açılarının tespit edilmesine yönelik anket çalışması yapmışlardır. Anket sonucunda Türkiye’de adli muhasebe ile ilgili yeterli bir eğitim altyapısının olmadığını, eğitim veren konumundaki akademisyenlerin adli muhasebe eğitiminin müfredatlarına eklenmesi konusunda isteksiz olduklarını tespit etmiş ve adli muhasebe eğitiminin Türkiye’de geliştirilmesine yönelik bir takım önerilerde bulunmuşlardır.

Yardımcıoğlu ve Ada (2013) çalışmalarında, eski ve orta çağdan başlayarak günümüze kadar gerçekleşen önemli muhasebe ve finansal raporlama skandalları ve bunların sebepleri tespit edilip incelenmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, muhasebe hilelerinin önlenbilmesinde hilelere ilk safhasında müdahale edilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Bekçioğlu, Coşkun ve Gümüş (2013) çalışmalarında, adli muhasebe mesleğinin tanıtımını yapmışlardır. Çalışmada, hile ve yolsuzluklarla mücadele edecek adli muhasebecilerin yetiştirilmesi, örgütlenmesi ve yasal zeminin hazırlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Çankaya, Dinç ve Çoban (2014) çalışmalarında, uzman tanıklığın, adalet sisteminin sorunlarına çözüm olup olmayacağını, adalet sisteminin uzman tanıklarına ihtiyaç duyma durumunu ve muhasebe meslek mensuplarının ihtiyaca uygun olup olmayacağını saptamak ve adalet uygulayıcılarının düşüncelerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu kapsamda iki farklı anket düzenleyip 495 muhasebe meslek mensubu ve 60 yargı mensubuna uygulamışlardır. Araştırma sonucunda, ülkemizde sertifikalı bilirkişi olarak görev yapacak uzman tanıklara ihtiyaç duyulduğu ve muhasebe meslek mensuplarının mevcut durumda uzman tanıklık yeterliliğine sahip olmadığını saptamışlardır.

Kurnaz, Serçemeli ve Ibadov (2014) çalışmalarında, Azerbaycan’daki akademisyenlerin adli muhasebeye yönelik farkındalıklarını ve bilgi düzeylerini tespit etmeye yönelik anket çalışması yapmışlardır. Anketin analiz edilmesi sonucunda akademisyenlerin adli muhasebe konusunda düşük bilgi düzeyine sahip olduğunu ancak üniversitelerinde adli muhasebeye yönelik eğitimin ders müfredatlarına eklenmesine istekli olduğunu tespit etmişlerdir.

Akın ve Onat (2015) çalışmalarında, muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik mesleğine bakış açıları ve farkındalıklarının analizini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla 92 SMMM’e anket uygulayarak analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, SMMM’lerin adli muhasebe mesleğinin geleceğini olumlu gördükleri, kadın SMMM’lerin mesleki yenilikçilik anlamında erkek meslektaşlarına göre daha iyi bakış açısına sahip oldukları, genç SMMM’lerin diğerlerine oranla farkındalık düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Altunay ve Acar (2015) çalışmalarında Türkiye’deki mahkemelerde karşılaşılan muhasebe ile ilgili adli sorunlara asliye ticaret mahkemeleri hakimlerinin bakış açılarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla hazırladıkları anketi 131 asliye ticaret mahkemesi hakimine uygulamışlardır. Çalışma sonucunda, hakimlerin karşılaştıkları muhasebe sorunlarını çözmede genel olarak dış yardıma ihtiyaç duydukları ve hakimlerin, bilirkişilik yaptıkları SMMM’lerin araştırmacılık yeteneklerini, hukuk bilgilerini, iletişim yeteneklerini ve hile bilgilerini yeterli bulmadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca katılımcı hakimlerin %74’ünün, adli muhasebe hakkında bilgisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çiğner ve Topsakal (2015) çalışmalarında, adli muhasebe eğitiminin sağladığı faydalara ve bunun önündeki engellere değinmiştir. Bu amaçla Antalya ilindeki 257 serbest muhasebeci ve mali müşavir ve 357 avukata anket uygulamışlardır. Elde ettikleri bulgularda düşüncelerini rapor, grafik, tablo ve listeler halinde ifade edebilmek muhasebecilerin en önemli özellikleri olarak belirtilmiştir. Ayrıca ülkemizde adli muhasebe ile ilgili yeterli sayıda fakülte ve yönetimin olmadığını da belirlemişlerdir.

Açık (2016) çalışmasında, Türkiye’de adli muhasebecilik mesleğinin uygulama alanlarının ve eğitim boyutunun incelenmesini amaçlamıştır. Çalışmada, adli muhasebe mesleğinin Türkiye’de gelişebilmesi için mevzuatının ve müfredatının oluşturulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Akyel (2016) çalışmasında, Hukuk fakültelerinde verilen muhasebe müfredatını incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, hukuk ve muhasebenin birleşiminden oluşan adli muhasebe mesleğinin gelişebilmesi için gerekli mevzuatın oluşturulması ve eğitim faaliyetlerinin iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kıllı (2016) çalışmasında, adli muhasebenin Türkiye’deki üniversitelerde lisans ve lisansüstü ders planlarında hangi ölçüde yer aldığı ve konu ile ilgili lisansüstü düzeyde yapılan tez çalışmalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda lisans düzeyinde 3 üniversitenin, yüksek lisans düzeyinde 6 üniversitenin ve doktora düzeyinde 5 üniversitenin adli muhasebe eğitimi verdiğini tespit etmişlerdir.

Yazarkan ve Yerdelen Kaygın (2016) çalışmalarında, ordu ili adliyesinde görev yapan üç asliye hukuk hakimi ve üç vergi mahkemesi hakimi olmak üzere toplam altı hakimden görüşme yöntemiyle veri toplamışlardır. Araştırma sonucunda hakimlerin adli muhasebe hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı, bilirkişilere mali nitelikteki davalarda sık başvurulduğunu ancak hakimlerin beklentilerini yeterince karşılamadıklarını ve sahip olması gereken nitelikleri taşımadıklarını saptamışlardır. Ayrıca yargı sistemimizde adli muhasebeciliğe ihtiyaç duyulduğunu ve mesleğin uygulanması ile bilirkişilik uygulamasından kaynaklanan raporların kalitesizliği ve dava sürelerinin uzunluğu gibi sıkıntıların azalacağını da tespit etmişlerdir.

Kızıl, Çelik, Akman ve Okkaya (2016) çalışmalarında, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinde adli muhasebecilik mesleğine yönelik farkındalık yaratmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Yalova Üniversitesi’nde 50 öğrenci ve Denizli’de ikamet eden bir SMMM ile mülakat yapmışlardır. Çalışma sonucunda, adli muhasebe konusunda bilgi düzeyi ve farkındalık seviyesinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır.

Çetinoğlu ve Bakar (2017) çalışmalarında, adli muhasebe mesleğinin eğitim boyutunun gerekliliğini vurgulamış olup, Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü öğrencilerinin farkındalıklarını ölçmüşlerdir. Bu kapsamda 178 öğrenciden anket yöntemi ile veri toplamışlardır. Genel itibarıyla katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalıkların düşük olduğunu ve bölümünde son sınıfta olan öğrencilerin bilgi düzeylerinin diğerlerine göre fazla olduğunu belirlemişlerdir. Staj veya bitirme ödevlerinin son sınıf öğrencilerinin bilgi düzeyi artışına sebep olabileceğini de belirtmektedirler.

Dağdeviren ve Mirza (2017) çalışmalarında, Ege Bölgesi’ndeki 203 muhasebe meslek mensubunun adli muhasebeye yönelik görüşlerini anket yöntemi ile elde etmişlerdir. Anket sonucunda muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeye yönelik farkındalıklarının yüksek olduğu tespitini yapmışlardır. Ayrıca meslek mensuplarının, ülkemizde adli muhasebeye yeterli önemin verildiği konusunda düşünceleri olduğunu da belirtmektedirler. Araştırmacılar, muhasebe meslek mensuplarının bir diğer görüşünün de eğitime yeterli kadar önem verilmediğini ve adli muhasebeye yönelik yasal düzenlemelerin istenilen düzeyde olmadığını iletmişlerdir.

Özdemir ve Yıldırım (2017) çalışmalarında vergi davaları ve adli muhasebe ilişkisine yönelik 182 muhasebe meslek mensubu, 176 avukat ve 68 hâkimden anket yöntemi ile veri toplanmışlardır. Anket sonucunda adli muhasebe mesleğinin vergi davalarında bir gereklilik olduğu konusunda fikir birliği sağlandığı tespit edilmiştir.

Tazegül ve Kılıçbey (2017) çalışmalarında, Kars, Ardahan ve Iğdır illerindeki 56 muhasebe meslek mensubunun adli muhasebe mesleğine yönelik algılarını ölçmeye yönelik anket uygulaması

yapmışlardır. Çalışma sonucunda adli muhasebecilik mesleğinin bağımsız bir alan/meslek veya muhasebe mesleğinin bir parçası olarak yerini alması gerektiği sonucuna varmışlardır.

Yılmaz (2017) çalışmasında, lisans derslerinde genel muhasebe dersi alan öğrencilerin muhasebe etik ve hile denetimi konularında bilgilendirilmesi aşamasında vaka analizi üzerinden işlenen dersler ile vaka analizi kullanılmadan işlenen dersler arasında konunun anlaşılması konusunda fark olup olmadığını incelemiştir. Araştırma Ordu Üniversitesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler fakültesinden 110 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda örnek vakalar kullanılarak ders anlatılan öğrencilerin özellikle muhasebe hilelerinin ekonomik etkileri ile ilgili ifadelerle ilişkin yanıtlarında olumlu yönde bir fark olduğunu tespit etmiştir.

Çeliker ve Aygün (2018) çalışmalarında, Van ilinde 66 avukat ile 88 muhasebe meslek mensubuna erişmiş olup anket yöntemi ile tarafların algılarını analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda katılımcıların adli muhasebeye yönelik algı düzeylerinin düşük olduğunu saptamışlardır.

Şenel ve Atmaca (2018) çalışmalarında, Sivas ilinde faaliyet gösteren 72 muhasebe meslek mensubunun adli muhasebe mesleğine bakış açılarını anket yöntemi ile ölçmüşlerdir. Araştırma sonucunda muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebe farkındalıklarının ve bilgisinin düşük seviyede olduğunu tespit etmişlerdir.

Kısacık (2018) çalışmasında adli muhasebeciliği ve bilirkişiliği karşılıklı incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada, 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile birlikte bilirkişiliğin hukuki davaların kısa sürede çözüme kavuşturulmasında daha etkin bir rol oynayacağı kanaatine varılmıştır.

Akgül (2019) çalışmasında, Kayseri ilinde muhasebe dersi alan yükseköğretim öğrencilerinin adli muhasebe kavramına farkındalığını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin adli muhasebeye yönelik farkındalıklarının yüksek olmadığı ortaya konulmuştur.

Deniz ve Yaslıdağ (2019) çalışmalarında, adli muhasebe mesleğine yönelik farkındalığı, meslekte ihtiyaç duyulan konuları, adli muhasebe eğitiminin önündeki engelleri ve adli muhasebe mesleğinin ülkemizde gelişmesine yönelik önerilerde bulunmayı amaçlamışlardır. Bu kapsamda İstanbul ve Batman'da faaliyet gösteren 447 muhasebe meslek mensubundan anket yöntemi ile veri toplamışlardır ve analiz etmişlerdir. Analiz sonuçlarına göre adli muhasebe farkındalığı yüksek olmasına rağmen adli muhasebe bilgi düzeyinin oldukça düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca meslek mensuplarının ülkemizde adli muhasebe mesleğine ihtiyaç olduğu konusunda fikir birliği sağladıklarını da belirtmektedirler.

Karşlıoğlu ve Karavardar (2019) çalışmalarında, Trabzon ilinde 253 muhasebe meslek mensubunun adli muhasebe mesleğine yönelik farkındalıklarını ölçmeye yönelik anket yöntemi ile veri toplamış ve verileri analiz etmişlerdir. Verilerin analizi sonucunda Trabzon ilindeki muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeye yönelik farkındalıklarının yüksek olduğunu ancak adli muhasebeye yönelik bilgi düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Meslek mensuplarının adli muhasebeyi bilirkişilikten ibaret olduğunu bildiklerini ve bilirkişilik müessesesinin de etkinliğinin düşük olduğunu, hile ve yolsuzlukları önlemekte denetim faaliyetlerinin yetersiz olduğunu, adli muhasebe üzerine verilen eğitimlerin yetersiz olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Eğitim ve staj olanaklarının ülkemizde adli muhasebe mesleğine katkıda bulunacağını da düşünmektedirler.

Bilen ve Akatak (2019) çalışmalarında, adli muhasebe ve uygulama alanlarını açıklayarak adli muhasebenin hile ve yolsuzlukların önlenmesindeki rolünü ele almışlardır. Çalışma sonucunda, adli muhasebenin hukuk ve muhasebenin iç içe geçtiği bir alan olduğu, adli muhasebecilerin de muhasebe, hukuk, psikoloji, muhasebe denetimi, finans, teknoloji bilgi ve becerisine sahip olmaları gerektiği ifade edilmiştir.

Kurnaz, Köksal ve Ulusoy (2019) çalışmalarında, adli muhasebecilerin sahip olduğu becerilerin ve karakteristik özelliklerinin dijital ortamdaki finansal hile kontrolünde etkili olma durumunu araştırmışlardır. Bu kapsamda Kamu Gözetimi Kurumunda şeffaflık raporu yayınlama yetkisi bulunan denetim şirketlerinin 190 denetçisi üzerine anket uygulamışlardır. Anket sonucunda dijital ortamdaki hile kontrolünde, adli muhasebeci olarak değerlendirilen denetçilerdeki öz beceri ve karakteristik özelliklerin yurt dışındaki adli muhasebecilere yakın olduğu ancak dijital ortamda gerçekleştirilen

Öğrencilerin Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

finansal hileler için adli muhasebe yazılımı bulunmadığı, finansal hile kontrolünde denetim yazılımları üzerinden işlemlerin gerçekleştirildiği sonucuna varmışlardır. Bunun yanı sıra ülkemizde adli muhasebe mesleğinin gelişme evresinde olduğu, gerekli alt yapının sağlanamadığı ve adli muhasebenin iç kontrol, kaliteli finansal raporlamada da etki olduğunu tespit etmişlerdir.

Meriç (2019) çalışmasında, adli muhasebecilik mesleğinin önemi ile ilgili farkındalığı ve mesleğin kabul görme seviyesini ölçmektedir. Bu kapsamda Kayseri ilinde faaliyet gösteren 62 muhasebe meslek mensubundan anket yöntemi ile veri toplamıştır. Çalışma neticesinde katılımcıların adli muhasebeye yönelik farkındalıklarının ve bu mesleği benimsemesinin oldukça yüksek seviyede olduğunu tespit etmiştir.

Öztürk, Topal ve Kaya (2019) çalışmalarında, Ardahan Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi ve Kafkas üniversitesi muhasebe ve finansman akademisyenlerinin adli muhasebeye yönelik farkındalıkları, adli muhasebe eğitiminin yeterliliği, adli muhasebe ile ilgili derslere ihtiyaç duymalarını, mevcut müfredatta bu derslerin entegre edilmesi gibi konularda görüş ve fikirlerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda belirtilen üniversitelerden 40 akademisyenden anket yöntemiyle veri toplamışlardır. Anket sonucunda adli muhasebe mesleği hizmetlerinin ülkemizdeki gelişiminin yetersiz olduğunu, bunun için eğitim olanaklarının geliştirilmesi ve yeterli altyapının sağlanması için harekete geçilmesi gerektiğini tespit etmişlerdir.

Uzun Kocamış (2019) çalışmasında, Adli Muhasebe mesleğinin eğitimini Accounting Degree Review tarafından belirlenen en iyi Adli Muhasebe programını içeren okulların müfredatı kapsamında incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, Türkiye'deki üniversitelerin adli muhasebe eğitiminin yapısını ve içeriğini yurtdışındaki başarılı uygulamaları da örnek olarak geliştirmesinin faydalı olacağı önerilmiştir.

Erdoğan (2020) çalışmasında, hile denetçiliği ve/veya araştırmacı muhasebecilik temelinde örnek vaka üzerinden hileli eylemlerin araştırılmasını ve tespit edilmesini amaçlamıştır. Çalışmada, adli muhasebe mesleğinin alt boyutlarından biri olan hile denetçiliği/araştırmacı muhasebecilik çerçevesinde bir işletmede gerçekleşen bir hile vakasının araştırılması, tespit edilme süreci ve çözüm önerilerine dönük olarak vaka analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, incelenen hile vakasında işletme bünyesinde oluşturulan satın alma komisyonunun kağıt üzerinde var olduğu, tüm satın alma işlem yetkisinin satın alma müdüründe olduğu, bu kapsamda görevlerin ayrılığı ilkesine aykırı davranıldığı, işletmenin satın alma yöneticisi ve baş aşçısının işletmenin çalıştığı bir tedarikçi işletme ile anlaşarak karşılığında kişisel kazanç elde etme amacıyla birim fiyatı yüksek mal alımı yaptıkları ve işletmeyi önemli zararlarla karşı karşıya bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Karahan (2020) çalışmasında, Gaziantep Barosu'na kayıtlı 119 avukatın, adli muhasebeye yönelik bilgisini ve görüşlerini anket yöntemi ile elde etmeye çalışmış ve analiz etmiştir. Analiz sonucunda ankete katılan avukatların adli muhasebecilik mesleğine yönelik ön yargılarını saptamış olup, meslek mensupları tarafından adli muhasebecilik mesleğinin önem kazanması için yapılması gerekenleri ve yasal altyapısı için atılması gereken adımlar üzerinde durmuştur.

Kurt (2020) çalışmasında, adli muhasebe mesleğinin Çanakkale Barosu'na kayıtlı 102 avukat tarafından nasıl algılandığını ve mesleğe karşı bakış açılarının hangi ölçüde olduğunu öğrenmeye yönelik anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Anket sonucunda avukatların adli muhasebeye yönelik farkındalıkları, adli muhasebeye hangi konularda ihtiyaç duyduklarını ve hangi meslek mensupları içerisinden seçmeyi tercih ettiklerini, adli muhasebecilerin hangi karakteristik özelliklere sahip olması gerektiği konularında görüşlerini almıştır. Bunun yanı sıra avukatların adli muhasebeye yönelik farkındalıklarının ve bilgi düzeylerinin yüksek olduğunu yaptığı araştırmada tespit etmiştir.

Yılmaz (2020) çalışmasında, ülkemizde adli muhasebe eğitiminin yeterliliği, muhasebe açısından önemi, muhasebe sistemimizdeki etkinliği ve adli muhasebenin geleceği konularını İstanbul ilinde faaliyet gösteren 100 muhasebe meslek mensubuna anket yöntemi uygulayarak tespit etmek istemiştir. Ülkemizde adli muhasebe eğitimine olan ihtiyacın sektörde her geçen gün arttığını ve bu alanda standartların belirlenmesi gerektiğini tespit etmiştir.

Öğünç (2020) çalışmasında, Türkiye'deki bilirkişilik faaliyeti ile adli muhasebeciliği karşılaştırmış ve bilirkişilik kanununun adli muhasebecilik açısından eksik yönlerini incelemiştir. Çalışma sonucunda, TÜRMOB çatısı altında; Ticaret Hukuku ile Muhasebe ve Finansman biliminde eğitim faaliyetlerinde bulunan akademisyenlerin ve adli muhasebecilerin bilimsel ortamlarda bir araya gelerek çalışmalar yapması ve bu çalışmalardan ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda mevzuatın oluşturulması önerilmiştir.

Şıtak ve Şıtak (2021) çalışmalarında, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Düziçi Meslek Yüksekokulunda muhasebe dersi alan 132 öğrencinin adli muhasebe kavramına yönelik farkındalıklarını ölçmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin adli muhasebeye yönelik farkındalıklarının ve bilgi düzeyinin olmadığı tespit edilmiş olup bu konuda üniversitede ders almadıklarını da tespit etmişlerdir.

Üçoğlu (2021) çalışmasında, yurt dışındaki 23 üniversitenin adli muhasebe yüksek lisans programlarını inceleyerek Türkiye için müfredat modeli oluşturmayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, Türkiye'de açılacak adli muhasebe yüksek lisans programında yer alması gereken 10 zorunlu ders ve 2 seçmeli ders ile derslerin asgari içerikleri ile ilgili bir müfredat modeli geliştirilmiş ve önerilen müfredattaki zorunlu dersler, programın öğrenme çıktılarıyla ve tüm adli muhasebecilerin sahip olması gereken bilgi setiyle eşleştirilmiştir.

Erdoğan ve Erdoğan (2021) çalışmalarında, Antalya'da faaliyet gösteren bir işletmenin belirlenen varsayımlar temelinde hileli ve/veya hatalı finansal raporlama uygulamaları sonucunda oluşturulmuş finansal tabloları ve muhasebe kayıtları ile hile ve/veya hatadan arındırılmış finansal tablolarında yer alan mali kalemlerin karşılaştırma analiz ile değerlendirmesini yapmışlardır. Çalışma sonucunda, incelenen işletmede gelir tablosunda yer alan yurtiçi ve yurtdışı satış tutarının, dönem karının yüksek şekilde kayıt altına alındığı, faaliyet giderleri ve ar-ge giderlerinin olması gerekenden düşük tutarlarda kayıtlara geçirildiği tespit edilmiştir.

Ünal Uyar ve Erdoğan (2019) çalışmalarında, Sermaye Piyasası Kanunu'na tabi olan halka açık şirketlere, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından verilen "idari para cezası" ve bu cezanın hangi tür şirketlere ve hangi nedenlerden dolayı verildiğini analiz etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, SPK'nın verdiği idari para cezalarının miktarının yüksek ve tatmin edici olduğu tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın amacı öğrencilerin adli muhasebe mesleğine yönelik farkındalık düzeylerini tespit etmektir. Bu amaçla Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nin mezuniyet aşamasındaki öğrencilerine anket uygulanmak istenmiştir. Diğer bölümlerden yeterli katılımın olmaması nedeniyle sadece İşletme Bölümü'nün I. ve II. öğretim öğrencilerinden 2020 yılında ve 2021 yılında mezuniyet aşamasında olan (dördüncü sınıf) öğrencilerine çevrimiçi anket uygulanmış ve sonuçları analiz edilmiştir. Diğer bölüm öğrencilerinin verileri analize dahil edilmemiştir.

COVID-19 salgını sürecinde yapılan anketin uygulanabilmesi amacıyla İşletme Bölümü'nün I. ve II. öğretim 2015 yılı girişli 318 öğrencinin tamamına kısa mesaj ve öğrenci bilgi sistemi aracılığı ile ulaşılmış ve ankete katılmayı kabul eden 116 (%36) öğrenciye Mayıs - Haziran 2020 aylarında anket uygulanmıştır. 2016 yılı girişli 308 öğrencinin tamamına ulaşılmış ve ankete katılmayı kabul eden 106 (%34) öğrenciye Ocak - Şubat 2021 aylarında anket uygulanmıştır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket oluşturulurken Altunay ve Acar (2015), Çetinoğlu ve Bakar (2017) ve Akgül (2019)'un çalışmalarından yararlanılmıştır. Anket, Süleyman Demirel Üniversitesi Etik Kurulu'nun 2021/107/36 sayılı kararı ile bilimsel araştırma ve yayın etiğine uygun bulunmuştur.

Araştırmanın anketi üç bölümden oluşmaktadır:

- Birinci bölüm öğrencilerinin kişisel ve akademik yönlerini tespit etmeye yönelik yedi sorudan oluşan demografik bilgiler bölümüdür. Bu bölümde öğrencilere cinsiyeti, yaşı, genel not ortalaması, mezun oldukları lise türü ve kariyer hedeflerine yönelik sorular sorulmuştur.

- İkinci bölüm öğrencilerin adli muhasebe ve uygulama şekilleri hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarının tespitine yönelik dokuz sorudan oluşmaktadır. Bu bölümde öğrencilere adli muhasebe mesleğinin uygulama alanlarından olan bilirkişilik, hile denetçiliği, uzlaştırmacılık, adli denetçilik, konkordato komiserliği, dava destek danışmanlığı, kamu denetçiliği, uzman tanıklık ve adli muhasebe kavramını daha önce duyup duymadıkları, duydularsa bilgi sahibi olup olmadıkları hakkında dokuz soru sorulmuştur. Sorulara cevap olarak “Daha önce duymadım”, “Daha önce duydum ama bilgi sahibi değilim”, “Daha önce duydum ve bilgi sahibiyim” seçenekleri verilmiştir. Bu bölümdeki son soru olan “Adli muhasebe kavramını daha önce duydunuz mu?” sorusuna “Daha önce duydum ve bilgi sahibiyim” cevabını verenlere bu kavramı nereden duyduklarını tespit etmeye çalışan ayrıca beş soru daha sorulmuştur. Adli muhasebe kavramı hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmeyen öğrencilerin anketin kalanına cevap vermeleri engellenmiştir.
- Üçüncü bölüm sadece adli muhasebeci hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade eden öğrencilere yönelik oluşturulmuştur. Bu bölümde öğrencilere adli muhasebe mesleğini yapabilmek için gerekli bilgilere sahip olup olmadıklarını belirlemek, adli muhasebenin geleceğine yönelik görüşlerini tespit etmek ve adli muhasebeci olmaya yönelik görüşlerini öğrenmek amacıyla yedi seçenekli Likert (Hiç katılmıyorum 1 2 3 4 5 6 7 Tamamen katılıyorum) şeklinde hazırlanmış 24 soru sorulmuştur.

Anket, Google Formlar kullanılarak hazırlanmış ve internet adresi sadece ilgili öğrencilere üniversite öğrenim portalı üzerinden ve kısa mesaj ile iletilmiştir. Ankete verilen cevaplar Google formlardan Excel biçiminde indirilerek Microsoft Excel 2016 programında düzenlenmiş ve analiz için uygun hale getirilen veriler SPSS 23 programına aktarılarak analiz edilmiştir.

Araştırma verilerinin analiz yöntemlerini belirleyebilmek için öncelikle verilerin normal dağılıma uyup uymadığını tespit etmek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk analizleri yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uymadığının tespit edilmesi üzerine parametrik olmayan analiz yöntemlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. SPSS programı aracılığıyla parametrik olmayan analiz yöntemlerinden Mann Whitney U ve Kruskal- Wallis analizleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda alt grupların görüşlerinde istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunanlar için Crosstabs analizi yapılarak farklılıkların nedenleri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Araştırmanın kısıtları aşağıdaki gibi sayılabilir:

- Araştırmanın sadece Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF İşletme bölümü 2020 ve 2021 yılında mezun durumda (4. Sınıf) öğrencilere yönelik yapılması bir kısıttır. Çünkü mevzuatımıza göre İİBF mezunlarının tamamı istedikleri ve şartlarını yerine getirdikleri takdirde muhasebe mesleğini icra edebilirler. Bu durumda araştırmanın İİBF'nin bütün öğrencilerine yapılmasının araştırma sonuçlarını değiştirebileceği gözden uzak tutulmamalıdır.
- Anketin yüz yüze yerine internet aracılığıyla yapılmış olması da bir kısıttır. Çünkü yüz yüze anket yönteminde katılımcıya yapılacak açıklama imkânı internet aracılığıyla yapılan anketlerde bulunmamaktadır.
- Anketin uygulandığı zamanın COVID – 19 salgını nedeniyle üniversitelerde yüz yüze öğretime ara verildiği bir zamana denk gelmesi de salgının getirdiği bir takım olumsuz etkiler nedeniyle bir kısıt oluşturmaktadır.
- Anketin mezuniyet aşamasında olan öğrencilere yapılmasına rağmen öğrencilerin zorunlu veya seçmeli muhasebe, hukuk ve denetim gibi adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olabilecekleri derslere girmemiş, seçmemiş veya başarısız olmuş olmaları da bir kısıttır.
- Katılımcıların daha önce muhasebe alanıyla ilgili bir ön lisans programı bitirmiş olmaları da bir kısıttır. Ankette bu bilgi sorgulanmamış ve bütün öğrencilerin lise sonrası direkt olarak lisans programına kayıt olduğu varsayılmıştır.
- Anket tekniğinde katılanlardan kaynaklanan okumadan cevaplama, rasgele cevaplama ve gerçek görüşünü gizleme gibi eksiklikler de anket sonuçlarını etkileyebilecek kısıtlar olarak sayılabilir.

4. BULGULAR

Öncelikle anketin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anketin güvenilirlik analizi sonuçlarına göre 24 değişken için Cronbach's Alpha değeri %82,29'dir. Bu değer anketin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Kayış, 2008: 405).

4.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bulguları **Tablo 1**'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		Frekans	Yüzde
Mezuniyet yılı	2020	116	52,3
	2021	106	47,7
	TOPLAM	222	100,0
Cinsiyeti	Erkek	93	41,9
	Kadın	129	58,1
	TOPLAM	222	100,0
Yaşı	20-22	111	50,0
	23-25	111	50,0
	TOPLAM	222	100,0
Genel not ortalaması	0,00-1,00	2	0,9
	1,01-1,99	58	26,1
	2,00-2,49	90	40,5
	2,50-2,99	46	20,7
	3 ve üzeri	26	11,7
	TOPLAM	222	100,0
Mezun olunun lise türü ¹	Anadolu Lisesi	91	41,0
	Temel Lise	58	26,1
	Meslek Lisesi	38	17,1
	Ticaret Meslek Lisesi	35	15,8
	TOPLAM	222	100,0

Tablo 1'de de görüldüğü üzere katılımcıların yarıya yakını 2021 yılında mezun olacaklardan oluşmaktadır. Yarıdan az fazlası ise kadınlardan oluşmaktadır. 20-22 ve 23-25 yaş grubu birbirine eşittir. Genel not ortalaması (GNO) 2 – 2,5 arasında olanlar en büyük grubu oluşturmaktadır. Mezun olunan lise türünde ise Anadolu Lisesi mezunları en büyük grubu temsil etmektedir. Ticaret meslek lisesi mezunları ise en küçük grubu oluşturmaktadır.

4.2. Katılımcıların Adli Muhasebe ve Uygulama Alanlarına Yönelik Bilgi Sahibi Olma Durumları

Araştırmaya katılan öğrencilerin adli muhasebe uygulama alanlarıyla ilgili herhangi bir duyum veya bilgiye sahibi olma durumları Tablo 2'de verilmiştir.

¹ Türkiye'de ortaöğretim kurumları en az dört yıl eğitim veren ilköğretim eğitimine dayanmaktadır. Bu kurumlar, "genel ortaöğretim" ve "mesleki ve teknik ortaöğretim" olarak ikiye ayrılır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren kurumlardır. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları; "Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri", "Çok Programlı Anadolu Liseleri" ve "Mesleki Eğitim Merkezleri'dir". **Anadolu lisesi**, ortaokul veya imam-hatip ortaokulu üzerine öğrenim süresi dört yıl olan yatılı ve/veya gündüzlü olarak eğitim ve öğretim veren ortaöğretim kurumudur. **Temel lise**, 5.7.2014 tarihli ve 29051 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" uyarınca "Kanunun geçici 5 inci maddesi kapsamında dönüşüm programına alınan kurumların kurucuları tarafından açılan ve faaliyetleri 2018-2019 eğitim öğretim yılının sonuna kadar devam eden ortaöğretim özel okullarını" şeklinde tanımlanmıştır. Temel lise 19.2.2020 tarihli ve 31044 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" uyarınca yürürlükten kaldırılmıştır. **Ticaret meslek lisesi** ise, muhasebe ve finansman, pazarlama ve perakende, büro yönetimi ve sekreterlik, bilişim teknolojileri, elektrik-elektronik teknolojileri ve ulaştırma alanlarında kamu ve özel sektörde görev alacak veya kendi başına iş yapabilecek nitelikli insan gücünün yetiştirildiği ilköğretim üzerine dört yıl eğitim-öğretim veren okullardır.

Tablo 2. Katılımcıların Adli Muhasebe Uygulama Alanlarıyla İlgili Bilgi Sahibi Olma Durumlarına İlişkin Bulgular

	N	Daha önce duydum ve bilgi sahibiyim		Daha önce duydum ama bilgi sahibi değilim		Daha önce duymadım	
		f	%	f	%	f	%
Bir adli muhasebe uygulaması olarak bilirkişilik kavramını daha önce duydunuz mu?	222	87	39,0	104	46,6	31	13,9
Bir adli muhasebe uygulaması olarak hile denetçiliği kavramını daha önce duydunuz mu?	222	51	22,9	89	39,9	82	36,8
Bir adli muhasebe uygulaması olarak uzlaştırmacılık kavramını daha önce duydunuz mu?	222	85	38,1	87	39,0	50	22,4
Bir adli muhasebe uygulaması olarak adli denetçilik kavramını daha önce duydunuz mu?	222	53	23,8	112	50,2	57	25,6
Bir adli muhasebe uygulaması olarak konkordato komiserliği kavramını daha önce duydunuz mu?	222	29	13,0	54	24,2	139	62,3
Bir adli muhasebe uygulaması olarak avukatlara ve dava taraflarına muhasebe yardımı sağlayan dava desteği kavramını daha önce duydunuz mu?	222	33	14,8	74	33,2	115	51,6
Bir adli muhasebe uygulaması olarak kamu denetçiliği (Ombudsmanlık) kavramını daha önce duydunuz mu?	222	40	17,9	86	38,6	96	43,0
Bir adli muhasebe uygulaması olarak uzman tanıklık kavramını daha önce duydunuz mu?	222	43	19,3	82	36,8	97	43,5
Adli muhasebe kavramını daha önce duydunuz mu?	222	55	24,7	96	43,0	71	31,8

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların bilgi sahibi olduklarını ifade ettikleri kavramlar içerisinde en çok duyulan kavram “bilirkişilik” olurken, en az duyulan kavram da “konkordato komiserliği” olmuştur. Bu durumun tam tersi katılımcıların daha önce hiç duymadıklarını ifade ettikleri kavramlar için gerçekleşmiştir. Buna göre katılımcıların daha önce hiç duymadıklarını ifade ettikleri kavramlar arasında en yüksek frekansa sahip olan kavram “konkordato komiserliği” olurken, en düşük frekansa sahip olan kavram da “bilirkişilik” olmuştur. Bilirkişiliğin neredeyse bütün hukuk, idari, iş ve ceza davalarında başvurulmuş bir usul olduğu düşünüldüğünde bilirkişiliğin diğer adli muhasebe uygulamalarına göre daha fazla duyulan ve bilinen olması normal karşılanabilir. Konkordato komiserliği ise daha çok başarısız işletmelerin karşılaşılabileceği ve pek kamuoyuna yansımaya uğramayan bir uygulama alanı olduğundan öğrencilerin karşılaşma ihtimalinin daha zayıf olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların duyduklarını ama bilgi sahibi olmadıklarını ifade ettikleri kavramlar içerisinde en yüksek frekansa sahip olan kavram “adli denetçilik” olurken, en düşük frekansa sahip olan kavram da “konkordato komiserliği” olmuştur. Karausta ve Dönmez (2013: 62) adli denetimin, adli muhasebenin sunduğu bir hizmet olan “hile denetimi” ile aynı olduğunu dolayısıyla adli muhasebenin bir alt uygulama alanı olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcıların 96 (%43)’sı adli muhasebe kavramını daha önce duyduğunu ama bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Bu orana adli muhasebe kavramını “daha önce duydum ve bilgi sahibiyim” diyenlerin sayısı 55 (%24,7) eklenince sayı 151 (%67,7) olmaktadır. Literatürde adli muhasebe kavramını daha önce duydum diyen öğrenci oranı Kızıl vd. (2016: 12)’in çalışmasında (%36), Şitak ve Şitak (2021: 104)’in çalışmasında (%65,9) ve Akgül (2019: 70)’ün çalışmasında ise (%49)’dur.

Katılımcıların sadece 55 (24,7)’i adli muhasebe kavramını daha önce duyduğunu ve bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bu oran Akgül (2019: 70)’ün çalışmasında (%3,98)’dir. Yapılan Crosstabs analizinde adli muhasebe ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin en çok Anadolu Lisesi mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Ankete katılan 35 Ticaret Lisesi mezunu öğrenciden 22 tanesinin adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olmaması ilginç ve üzerinde düşünülmesi gereken bir sorundur. Elbette adli muhasebe ile ilgili bilgi sahibi olan öğrencilerin bu bilgileri lise yerine üniversitede öğrenmiş olmaları da yüksek bir ihtimaldir. Ancak 22 Ticaret Lisesi öğrencisinin ne lisede ne de üniversitede bu kavramı

Öğrencilerin Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

duymamış olması, muhasebe öğreniminin hem lise hem de üniversite boyutunda sorgulanması gerektiğinin bir göstergesi kabul edilmelidir.

Bu aşamadan sonra “adli muhasebe kavramını daha önce duydunuz mu” sorusuna “daha önce duydum ve bilgi sahibiyim” cevabını veren öğrenciler dışındaki öğrencilerin ankete devam etmesine izin verilmemiş ve son soruya yönlendirilmişlerdir. Analizler ise ankete devam eden öğrencilerin cevapları üzerinden yapılmıştır.

4.3. Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan ve adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade eden öğrencilere ait demografik bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Öğrencilere Ait Demografik Bulgular

		Frekans	Yüzde
Mezuniyet yılı	2020	28	50,9
	2021	27	49,1
	TOPLAM	55	100,0
Cinsiyeti	Erkek	23	41,8
	Kadın	32	58,2
	TOPLAM	55	100,0
Yaşı	20-22	24	43,6
	23-25	31	56,4
	TOPLAM	55	100,0
Genel not ortalaması	0,00-1,00	1	1,8
	1,01-1,99	16	29,1
	2,00-2,49	23	41,8
	2,50-2,99	9	16,4
	3 ve üzeri	6	10,9
	TOPLAM	55	100,0
Mezun olunun lise türü	Anadolu Lisesi	23	41,8
	Temel Lise	6	10,9
	Meslek Lisesi	13	23,6
	Ticaret Meslek Lisesi	13	23,6
	TOPLAM	55	100,0
Adli muhasebe hakkındaki bilginin nereden edinildiği	Derslerimden/Hocalarımdan	19	34,5
	Sosyal çevremden	13	23,6
	Çalıştığım/staj yaptığım yerden	9	16,4
	Medyadan	6	10,9
	Bilimsel yayınlardan	5	9,1
	Genel kültür, haber	3	5,5
	TOPLAM	55	100,0

Tablo 3’te yer alan demografik bulguların genellikle eşit dağılımlı olduğu görülmektedir. Adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olan katılımcı gruplarının genellikle 2020 yılı mezunu olanlar, cinsiyeti kadın olanlar, yaşı 23-25 aralığında olanlar, not ortalaması 2,00-2,49 arası olanlar ile Anadolu Lisesi mezunlarından oluştuğu söylenebilir.

Adli muhasebeye yönelik bilgilerin çoğunlukla derslerden veya hocalardan edinilmesi de muhasebe müfredatının adli muhasebeyi de içerecek şekilde güncellenmesi gerektiğinin bir göstergesidir. Yine öğrencilerin staj yaptıkları yerlerden de bu yönde bilgi almış olmaları, muhasebe staj süreçlerinin de muhasebenin tüm uygulama alanlarıyla ilgili bilgiyi ve görgüyü artıracak şekilde oluşturulması gerektiğinin bir işareti sayılabilir.

Tablo 4. Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcıların Anket Sorularına Verdikleri Cevaplara Ait Ortalamalar (7’li Likert)

	N	Ortalama	Standart Sapma
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki muhasebe dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	55	5,4909	1,23037
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	55	4,0545	1,59186
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki denetim dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	55	4,4727	1,37241
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	55	3,6909	1,60869
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için muhasebe bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	55	3,9636	1,37388
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için finans bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	55	4,2000	1,33888
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için hukuk bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	55	3,8545	1,66019
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için denetim bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	55	4,2909	1,53566
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için iletişim yeteneğimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	55	5,9091	1,41778
Adli muhasebe mesleğine ilgim, bu bölümü seçmemde etkili olmuştur.	55	2,9636	1,78433
Mali müşavirlik mesleğine ilgim, bu bölümü seçmemde etkili olmuştur.	55	3,5455	2,27562
Mahkemelerde muhasebe ile ilgili davalarda bilirkişi veya uzman tanık olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum.	55	5,4364	1,53676
Konkordato komiseri veya kayyım olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum.	55	4,8182	1,90604
Avukatların veya dava taraflarının muhasebe ile ilgili davaların anlaşılması ve savunma yapılması sürecinde adli muhasebeciye ihtiyaç duyacaklarını düşünüyorum.	55	5,3455	1,70205
İşletmelerde hilenin tespiti ve önlenmesi için adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünmekteyim.	55	5,6909	1,42560
Uzlaştırıcı veya kamu denetçisi olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağımı düşünüyorum.	55	5,6000	1,35537
Adli muhasebe ile ilgili lisansüstü eğitim almak isterim.	55	4,1273	2,16071
Adli muhasebe alanında bir işte çalışmak isterim.	55	4,5818	2,23351
Adli muhasebe mesleğinde staj yapmak isterim.	55	4,8364	2,28330
Adli muhasebeci unvanına/sertifikasına sahip olmak isterim.	55	5,5818	2,01560
Adli muhasebe kurslarına katılmak benim için zaman kaybı olur.	55	2,1818	1,91573
Adli muhasebe kurslarına katılmak için para harcayamam.	55	2,6182	2,02293
Adli muhasebenin bana para kazandıracağını düşünmüyorum.	55	2,3273	1,75388
Adli muhasebenin gelecekte önemli bir meslek olacağını düşünmüyorum.	55	2,5636	2,08845

Tablo 4’te de görüldüğü üzere katılımcıların anket ifadelerine verdikleri cevaplardan en yüksek ortalamaya sahip olan üç ifade sırasıyla “adli muhasebe mesleğini yapabilmem için iletişim yeteneğimin yeterli olduğunu düşünüyorum”, “işletmelerde hilenin tespiti ve önlenmesi için adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünmekteyim” ve “uzlaştırıcı veya kamu denetçisi olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum” ifadeleridir. Ortalaması en düşük üç ifade ise sırasıyla “adli muhasebe kurslarına katılmak benim için zaman kaybı olur”, “adli muhasebenin bana para kazandıracağını düşünmüyorum” ve “adli muhasebenin gelecekte önemli bir meslek olacağını düşünmüyorum” ifadeleridir. En düşük ifadelerin olumsuz ifade olduğu göz önüne alındığında katılımcıların adli muhasebe mesleğine yönelik algılarının olumlu ve yüksek olduğu söylenebilir.

4.4. Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcılara Ait Verilerin Normallik Testi ve Belirtici İstatistikler

Yapılacak istatistik analizinin türünü belirleyebilmek için verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmek istenmiştir. Bu amaçla aşağıda oluşturulan hipotezler SPSS programında Kolmogorov-Smirnova ve Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır.

H_0 : Veriler normal dağılmaktadır.

H_1 : Veriler normal dağılmamaktadır.

Normallik testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Normallik Testi Verileri

	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki muhasebe dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	,242	55	,000	,891	55	,000
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	,163	55	,001	,926	55	,002
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki denetim dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	,183	55	,000	,920	55	,001
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur.	,175	55	,000	,934	55	,005
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için muhasebe bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,201	55	,000	,931	55	,004
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için finans bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,196	55	,000	,938	55	,007
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için hukuk bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,169	55	,000	,938	55	,007
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için denetim bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,175	55	,000	,937	55	,006
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için iletişim yeteneğimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,270	55	,000	,773	55	,000
Adli muhasebe mesleğine ilgim, bu bölümü seçmemde etkili olmuştur.	,165	55	,001	,883	55	,000
Mali müşavirlik mesleğine ilgim, bu bölümü seçmemde etkili olmuştur.	,214	55	,000	,851	55	,000
Mahkemelerde muhasebe ile ilgili davalarda bilirkişi veya uzman tanık olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum.	,191	55	,000	,870	55	,000
Konkordato komiseri veya kayyım olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum.	,169	55	,000	,895	55	,000
Avukatların veya dava taraflarının muhasebe ile ilgili davaların anlaşılması ve savunma yapılması sürecinde adli muhasebeciye ihtiyaç duyacaklarını düşünüyorum.	,198	55	,000	,849	55	,000
İşletmelerde hilenin tespiti ve önlenmesi için adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünmekteyim.	,240	55	,000	,833	55	,000
Uzlaştırıcı veya kamu denetçisi olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum.	,198	55	,000	,869	55	,000
Adli muhasebe ile ilgili lisansüstü eğitim almak isterim.	,154	55	,002	,891	55	,000
Adli muhasebe alanında bir işte çalışmak isterim.	,170	55	,000	,854	55	,000
Adli muhasebe mesleğinde staj yapmak isterim.	,228	55	,000	,817	55	,000
Adli muhasebeci unvanına/sertifikasına sahip olmak isterim.	,341	55	,000	,720	55	,000
Adli muhasebe kurslarına katılmak benim için zaman kaybı olur.	,350	55	,000	,664	55	,000
Adli muhasebe kurslarına katılmak için para harcayamam.	,279	55	,000	,777	55	,000

Adli muhasebenin bana para kazandıracağını düşünmüyorum.	,284	55	,000	,757	55	,000
Adli muhasebenin gelecekte önemli bir meslek olacağını düşünmüyorum.	,300	55	,000	,744	55	,000

a Lilliefors Significance Correction

Tablo 5'te de görüldüğü gibi verilerin significant değerleri, hem Kolmogorov-Smirnov hem de Shapiro-Wilk analizi sonucunda 0,05'in (%5 anlamlılık düzeyinde) üzerinde çıkmamıştır. Bu da bize verilerin normal dağılmadığını göstermektedir. H_0 hipotezi reddedilmiş alternatif hipotez (H_1) reddedilememiştir. Bu durumda ankette yer alan demografik veriler (katılımcıların cinsiyeti, okudukları sınıf, mezun oldukları lise türü, okudukları bölüm ve mezun olduktan sonra muhasebeci olmayı isteme durumları) ile anket formunun ikinci kısmındaki ifadeler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunup bulunmadığının tespit edilebilmesi için parametrik olmayan analiz teknikleri tercih edilmiştir. Bu aşamada SPSS programı aracılığıyla Mann Whitney U ve Kruskal- Wallis analizleri yapılmıştır. Alt grupların görüş farklılıklarını ortaya koymaya çalıştığımız aşağıdaki tablolarda yalnızca istatistiki olarak anlamlı fark tespit edilenlere yer verilmiştir. Analiz sonuçlarının daha iyi anlaşılabilmesi için yapılan Crosstabs analizi sonuçlarından bazıları tabloların altında yorum olarak verilmiştir. Aralarında ilişki bulunan demografik değişkenler ve anket soruları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

4.5. Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcılara Ait Verilerin Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Hipotezler aşağıdaki gibi oluşturulmuştur:

H₀: Anket sorusuna verilen cevaplar yaş değişkenine göre farklılık göstermemektedir.

H₁: Anket sorusuna verilen cevaplar yaş değişkenine göre farklılık göstermektedir.

Alt grupların görüş farklılıklarını ortaya koymaya çalıştığımız aşağıdaki tablolarda yalnızca istatistiki olarak anlamlı fark tespit edilenlere yer verilmiştir.

Tablo 6. Yaş Değişkenine Göre Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcıların Anket İfadelerine Verdikleri Cevaplar Arasında İstatistiki Olarak Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler

H ₀ Hipotezi	Test	Sig.	Karar
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur değişkeninde yaş değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,030	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için hukuk bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum değişkeninde yaş değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,023	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için denetim bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum değişkeninde yaş değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,050	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 6'da da görüldüğü gibi yapılan hipotez testinde mezuniyet yılına göre katılımcıların bazı anket ifadelerine verdikleri cevaplar arasında istatistiki olarak fark bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan Crosstabs analizinde "adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur" ifadesine yaşı 20-22 aralığında olan katılımcıların, yaşı 23-25 aralığında olan katılımcılara göre daha fazla katıldıkları görülmüştür. Bu durum yaşı daha büyük olan grubun bilgi edinme çevresinin yaşı küçük olan gruba göre daha büyük olma olasılığıyla açıklanabilir. Bu durumun tersine "adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur" ve "adli muhasebe mesleğini yapabilmem için denetim bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum" ifadelerine yaşı 23-25 aralığında olan katılımcıların, yaşı 20-22 aralığında olan katılımcılara göre daha fazla katıldıkları görülmüştür. Bu durum bulunduğu sınıfta yaşı diğerlerine göre daha büyük olan öğrencilerin hukuk ve denetim bilgilerine güvenlerinin diğerlerine göre daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 7. Mezuniyet Yılı Değişkenine Göre Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcıların Anket İfadelerine Verdikleri Cevaplar Arasında İstatistiki Olarak Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler

H ₀ Hipotezi	Test	Sig.	Karar
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur değişkeninde mezuniyet yılı değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,015	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için iletişim yeteneğimin yeterli olduğunu düşünüyorum değişkeninde mezuniyet yılı değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,002	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Mahkemelerde muhasebe ile ilgili davalarda bilirkişi veya uzman tanık olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum değişkeninde mezuniyet yılı değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,003	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Konkordato komiseri veya kayyım olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum değişkeninde mezuniyet yılı değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,048	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 7’de de görüldüğü gibi yapılan hipotez testinde mezuniyet yılına göre katılımcıların bazı anket ifadelerine verdikleri cevaplar arasında istatistiki olarak fark bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan Crosstabs analizinde farklılık olan ifadelerin hepsine 2021 yılı mezun olabilecek katılımcıların, 2020 mezun olabilecek katılımcılardan daha fazla katıldıkları görülmüştür. Bu durum gün geçtikçe adli muhasebe ve uygulamalarına olan farkındalığın arttığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu sonuçlarda, COVID – 19 döneminde iletişim sektöründe yaşanan gelişmelerin ve bu gelişmelerin 2021 yılında mezun olabilecek öğrencilerin eğitim hayatına ve sosyal hayatına diğer gruba göre daha çok yansımalarının da etkisi olabilir.

Tablo 8. Cinsiyet Değişkenine Göre Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcıların Anket İfadelerine Verdikleri Cevaplar Arasında İstatistiki Olarak Anlamlı Fark Bulunan Değişkenler

H ₀ Hipotezi	Test	Sig.	Karar
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki denetim dersleri ve hocaları etkili olmuştur değişkeninde cinsiyet değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,011	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için finans bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum değişkeninde cinsiyet değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,001	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe mesleğini yapabilmem için denetim bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum değişkeninde cinsiyet değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,000	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe kurslarına katılmak benim için zaman kaybı olur değişkeninde cinsiyet değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Mann-Whitney U Test	,001	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 8’de de görüleceği üzere yapılan hipotez testinde cinsiyet değişkenine göre katılımcıların bazı anket ifadelerine verdikleri cevaplar arasında istatistiki olarak fark bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan Crosstabs analizinde bütün ifadelere erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha fazla katıldığı görülmüştür. Katılımcı kadın öğrencilerin gerek ankete katılmadaki oranlarının, gerekse adli muhasebeye yönelik olumsuz düşüncelere katılmama oranlarının katılımcı erkek öğrencilere göre yüksek olması durumu, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre adli muhasebe mesleğine daha olumlu yaklaştıkları, bu mesleği kendi gelecekleri açısından önemsedikleri ve bu mesleği icra etme hususunda hevesli olduklarının bir göstergesi sayılabilir. Bu sonuç Çetinoglu ve Bakar (2017: 345)’in bulduğu sonuçla örtüşmektedir.

Tablo 9. Genel Not Ortalaması Değişkenine Göre Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcıların Anket İfadelerine Verdikleri Cevaplar Arasında İstatistiki Olarak Anlamli Fark Bulunan Değişkenler

H ₀ Hipotezi	Test	Sig.	Karar
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur değişkeninde genel not ortalaması değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,035	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Uzlaştırıcı veya kamu denetçisi olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum değişkeninde genel not ortalaması değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,037	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 9’da da görüldüğü gibi yapılan hipotez testinde genel not ortalamalarına göre katılımcıların bazı anket ifadelerine verdikleri cevaplar arasında istatistiki olarak fark bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan Crosstabs analizinde katılımcıların başarı düzeyi yükseldikçe “Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur” ifadesine katılma düzeyinin azaldığı, “Uzlaştırıcı veya kamu denetçisi olarak adli muhasebeciye ihtiyaç duyulacağını düşünüyorum” ifadesine ise arttığı tespit edilmiştir. Bu durumda daha başarılı öğrencilerin adli muhasebeye ilişkin bilgilerinin hukuk derslerinden ziyade muhasebe ve denetim derslerinden kaynaklandığı görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Bu durumda işletme bölümündeki hukuk derslerinin içeriğinde mutlaka muhasebe ve hukukun ortak alanı olan adli muhasebenin yer alması gerektiği söylenebilir (Akyel, 2016: 107; Karacan, 2012: 127). Öte yandan diğerlerine göre daha başarılı olan öğrenciler, adli muhasebenin uzlaştırıcı ve kamu denetçisi gibi ceza hukukuna ve kamu denetimine yönelik uygulamalarına duyulan ihtiyacın artacağını düşünmektedirler.

Tablo 10. Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Adli Muhasebe Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu İfade Eden Katılımcıların Anket İfadelerine Verdikleri Cevaplar Arasında İstatistiki Olarak Anlamli Fark Bulunan Değişkenler

H ₀ Hipotezi	Test	Sig.	Karar
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur değişkeninde lise türü değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,030	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur değişkeninde lise türü değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,026	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.
Avukatların veya dava taraflarının muhasebe ile ilgili davaların anlaşılması ve savunma yapılması sürecinde adli muhasebeciye ihtiyaç duyacaklarını düşünüyorum değişkeninde lise türü değişkenine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yoktur.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,033	H ₀ hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 10’da da görüldüğü gibi yapılan hipotez testinde mezun olunan lise türüne göre katılımcıların bazı anket ifadelerine verdikleri cevaplar arasında istatistiki olarak fark bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan Crosstabs “adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki finans dersleri ve hocaları etkili olmuştur” ifadesine Anadolu Lisesi ile Ticaret Lisesi mezunlarının diğer lise mezunlarına göre daha fazla katıldıkları tespit edilmiştir. Finans derslerinde analizi yapılacak verilerin güvenilirliği önemlidir. Muhasebe hileleri yoluyla finansal işlemlerde kullanılan verilerin güvenilirliği azalacağı için finans derslerinde muhasebe hilelerinin tespit edilmesinde ve önlenmesinde adli muhasebe yöntemlerinin kullanılmasından bahsedilmesi gerekmektedir. Ancak “Adli muhasebe ile ilgili düşüncelerimde, bölümümdeki hukuk dersleri ve hocaları etkili olmuştur” ifadesine en çok temel lise ve ticaret lisesi öğrencileri **katılmamıştır**. Tablo 9 ve Tablo 10 birlikte değerlendirildiğinde İİBF’de bulunan işletme ve diğer bölümlerdeki hukuk derslerinde adli muhasebeye yer ayrılmasının önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

5. SONUÇ

Küresel ölçekte son yıllarda yaşanan muhasebe skandallarının dünya ekonomisine yaptığı olumsuz etkiler adli muhasebe mesleğinin önemini artırmıştır. Adli muhasebe mesleği temelde muhasebe hilelerinin tespit edilmesi ve önlenmesi hizmeti yanında henüz dava aşamasına gelmemiş veya dava aşamasında olan uyuşmazlıkların çözümünde mahkemeye veya taraflara bilirkişilik, uzman tanıklık ve dava desteği hizmeti sunan bir meslektir. Bu hizmetler ülkelere göre farklılık göstermekle birlikte bu adli muhasebe hizmetler çeşitli uygulama alanları adlarıyla sunulmaktadır. Bu uygulama alanları bilirkişilik, hile denetçiliği, uzlaştırmacılık, adli denetçilik, konkordato hizmetleri, dava desteği, kamu denetçiliği ve uzman tanıklık şeklinde sıralanabilir.

Adli muhasebe mesleği geleneksel muhasebe eğitiminin yanında finans, hukuk, denetim, suç bilimi gibi farklı alanlarda derinlemesine eğitimler gerektirmektedir. Bu eğitimler çeşitli eğitim-öğretim düzeylerinde verilebilir. Ancak adli muhasebe mesleğine ve muhasebe hilelerine yönelik farkındalığın her eğitim-öğretim aşamasında verilmesi, öğrencilerin kariyer hedeflerine katkı sunulması ve muhasebe hilelerine yönelik bilinçli bireylerden oluşan toplum yapısı için çok önemlidir.

Çalışmada nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Bu çalışmada yoğun muhasebe, finans, denetim ve hukuk öğrenimi gören İİBF öğrencilerinin adli muhasebe mesleği ve uygulama alanlarına yönelik görüşleri ve algıları tespit edilmek istenmiştir. Veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma, araştırmanın kapsamı, anketin uygulanış biçimi ve zamanı, öğrencilerin gördükleri dersleri, eğitim geçmişleri ve diğer özellikleri bakımından çeşitli kısıtlara sahiptir.

Çalışma sonucunda;

- Katılımcıların en çok duydukları kavram “bilirkişilik” kavramı olurken, en az duydukları kavram ise “konkordato komiserliği” kavramı olmuştur.
- Katılımcıların 96 (%43)’sı adli muhasebe kavramını daha önce duyduğu ama bilgi sahibi olmadığı,
- Katılımcıların 55 (%24,7)’i ise adli muhasebe kavramını daha duyduğu ve bilgi sahibi olduğu,
- Ankete katılan 35 Ticaret Lisesi mezunu öğrenciden 22 tanesinin adli muhasebe hakkında bilgi sahibi olmadığı,
- Adli muhasebe ile ilgili bilgi sahibi olan öğrenciler arasında 2020 yılı mezunu olanlar, kadın olanlar, yaşı 23-25 aralığında olanlar, not ortalaması 2,00-2,49 arası olanlar ile Anadolu Lisesi mezunlarının çoğunluğu oluşturduğu,
- Adli muhasebeye yönelik bilgilerin çoğunlukla derslerden veya hocalardan edinildiği,
- Bulunduğu sınıfta yaşı diğerlerine göre daha büyük olan öğrencilerin hukuk ve denetim bilgilerine güvenlerinin diğerlerine göre daha fazla olduğu,
- Gün geçtikçe adli muhasebe ve uygulamalarına olan farkındalığın arttığı,
- Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre adli muhasebe mesleğine daha olumlu yaklaştıkları, bu mesleği kendi gelecekleri açısından önemsedikleri ve bu mesleği icra etme hususunda hevesli oldukları,
- İİBF’de bulunan işletme ve diğer bölümlerdeki hukuk derslerinde adli muhasebeye yer ayrılmasının önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar Çetinoğlu ve Bakar (2017), Kızıl vd. (2016), Şıtak ve Şıtak (2021), Akgül (2019) ve Akyel (2016)’in sonuçları ile örtüşmektedir.

Gelecek çalışmalarında, İİBF ve Hukuk Fakültesi öğrencileri ile hocaları üzerine yapılacak araştırmalarla adli muhasebe farkındalığının artırılmasına yönelik yapılması gerekenlerin tespit edilmesinin, bu mesleğin gelişimine olumlu katkı yapacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK). (1932). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2004.pdf> (10.06.2021).
- 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK). (2011). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf> (10.06.2021).
- ACFE. (2021a). About the Association of Certified Fraud Examiners. <https://www.acfe.com/about-the-acfe.aspx> (10.06.2021).
- ACFE. (2021b). Details of the CFE Exam. <https://www.acfe.com/pass-the-exam.aspx> (10.06.2021).
- ACFE. (2021c). How to become a certified fraud examiner. <https://www.acfe.com/become-cfe-qualifications.aspx> (10.06.2021).
- Açık, S. (2016). Adli muhasebecilik mesleğinin faaliyet alanları ve eğitim boyutu açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 1071-1090.
- Akgül, S. (2019). *Muhasebe dersi alan yükseköğretim öğrencilerinin adli muhasebe kavramına ilişkin farkındalığı: Kayseri ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kayseri.
- Akın, O. ve Onat, O. K. (2015). Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebecilik kavramına bakış açılarının değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 8(1), 33-51.
- Aksu, İ., Uğur, A. ve Çukacı, Y. C. (2008). Adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleğinin bir kolu olarak bilirkişilik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(9), 63-71.
- Aktaş, H. ve Kuloğlu, G. (2008). Adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleği. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 8(25), 101-120.
- Akyel, N. (2016). Adli muhasebe çerçevesinde hukuk eğitiminde muhasebe derslerinin önemi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(16 Özel Sayısı), 95-108.
- Altunay, M. A. ve Acar, D. (2015). Türkiye'deki adli muhasebeciliğin hakimlerin bakış açıları bağlamında analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(4), 43-66.
- Bekçioğlu, S., Coşkun, A. ve Gümüş, U. T. (2013). İşletmelerde hile ve yolsuzlukların önlenmesinde farklı bir yaklaşım: Adli muhasebe. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (59), 1-16.
- Bilen, A., & Akatak, A. (2019). Adli muhasebe uygulama alanları ile adli muhasebe kapsamında hile ve yolsuzlukların incelenmesi. *Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 164-175.
- Bozkurt, N. (2000). Muhasebe ve denetim mesleğinde yeni bir alan adli muhasebecilik. *Yaklaşım Dergisi*, 8(94), 56-61.
- Ciğer, A. ve Topsakal, Y. (2015). Adli muhasebecilik mesleğine genel bakış: Adli muhasebe eğitiminin faydaları ve engelleyicileri. *Akdeniz İİBF. Dergisi*, (31), 70-88.
- Crumbley, D. L., Heitger, L. E. ve Smith, G. S. (2015). *Forensic and investigative accounting* (Seventh edition). Chicago, IL: Wolters Kluwer.
- Çabuk, A. ve Yücel, E. (2012a). Adli muhasebecilik mesleği ve Türkiye'de uygulanabilirliğine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (54), 27-50.
- Çabuk, A. ve Yücel, E. (2012b). Adli muhasebecilik mesleğinin Türkiye'deki gelişme potansiyeline yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (56), 67-84.
- Çankaya, F., Dinç, E. ve Çoban, Y. (2014). Adli muhasebede uzman tanıklık mesleği: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 12(23), 70-94.

Öğrencilerin Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

- Çeliker, F. ve Aygün, M. (2018). Adli muhasebe ve ilgili tarafların algı düzeyleri: Van örneği. *Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(6), 151-166.
- Çetinoğlu, T. ve Bakar, Ö. (2017). Türkiye’de adli muhasebe eğitiminin gerekliliği: Dumlupınar Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Muhasebe Bölümü öğrencilerinin farkındalıkları üzerine bir araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(58), 333-349.
- Dağdeviren, İ. E. ve Mirza, Ş. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeye ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik Ege Bölgesinde bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(2), 209-233.
- Deniz, T. ve Yaslıdağ, B. H. (2019). Adli muhasebe ve adli muhasebecilik mesleğinin geliştirilmesi üzerine bir inceleme. *Kesit Akademi Dergisi*, 5(19), 150-168.
- Eiyya, O. ve Otor, J. (2013). Forensic accounting as a tool for fighting financial crime in Nigeria. *Research Journal of Finance and Accounting*, 4(6), 18-25.
- Elitaş, B. L. (2012). Seçilmiş örneklerle adli muhasebe eğitimi ve Türkiye için bir değerlendirme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (55), 153-172.
- Erdogan, M. ve Erdoğan, E. O. (2021). Hileli finansal raporlama kapsamında gelir yaratıcı / gider azaltıcı faaliyetlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 457-478.
- Erdoğan, M. (2020). Hile denetçiliği ve araştırmacı muhasebecilik çerçevesinde adli muhasebe: Örnek olay incelemesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 3714-3726.
- Heitger, L. E. ve Heitger, D. L. (2008). Incorporating forensic accounting and litigation advisory services into the classroom. *Issues in Accounting Education*, 23(4), 561-572.
- Kahraman, M. (2011). Hukuk devletine katkıları bakımından kamu denetçiliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 355-373.
- Karacan, S. (2012). Hukuk ile muhasebenin kesişme noktası: Adli muhasebe. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 4(8), 105-128.
- Karahan, M. (2020). Adli muhasebecilik mesleğinin bilinirliği: Avukatlar üzerine bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(159), 155-178.
- Karakurt Eren, A. (2020). Ceza muhakemesinde uzlaştırmacı. *111. Uluslararası Sosyal Bilimlerde Kritik Tartışmalar Kongresi*, 99-116. İzmir: İzmir Demokrasi Üniversitesi.
- Karausta, T. ve Dönmez, A. (2013). Mesleki hile ve bir çözüm önerisi olarak adli denetim: Türkiye’de SPK’dan yetki almış denetim firmalarına yönelik bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 23(115), 59-88.
- Karshoğlu, İ. ve Karavardar, A. (2019). Adli muhasebe mesleğinin muhasebe meslek mensupları arasında farkındalığı: Trabzon SMMM üyelerine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 18(56), 141-164.
- Kayış, A. (2008). Güvenilirlik analizi. İçinde Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (3. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Keleş, D. ve Keleş, Ü. (2014). Adli muhasebecilik mesleği ve Türkiye’deki uygulamaları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, (9), 53-75.
- Kıllı, M. (2016). Türkiye’deki üniversitelerde adli muhasebe eğitimi ve lisansüstü çalışmalar üzerine bir inceleme. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(16 Özel Sayı), 719-728.
- Kısacık, H. (2018). Adli muhasebe ve 6754 sayılı Birlikçilik Kanunu kapsamında muhasebe birlikçiliği. *Turkish Studies*, 13(15), 291-303.

Öğrencilerin Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

- Kızıl, C., Çelik, İ. E., Akman, V. ve Okkaya, D. (2016). *Adli muhasebe kavramının önemi ve farkındalık düzeyi: Yalova Üniversitesi öğrencileri ile bir SMMM meslek mensubu üzerinde iki yönlü uygulama*. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Kurnaz, E., Serçemeli, M. ve Ibadov, E. (2014). Research on forensic accounting profession and its application in Azerbaijan. *Journal Of Qafqaz University- Economics And Administration*, 2(1), 88-96.
- Kurnaz, N., Köksal, İ. ve Ulusoy, T. (2019). Forensic accounting in financial fraud control in digital environment: A Research on independent auditors. *Journal of Turkish Studies*, 14(3), 1609-1627.
- Kurt, A. (2020). Adli kararların alınmasında adli muhasebenin rolü: Yargı mensupları üzerine bir araştırma. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(31), 1490-1498.
- Kurt, G. ve Uçma, T. (2009). Adli muhasebecilik mesleği ve adli muhasebeci olabilme sürecinin Türkiye'deki ve Amerika'daki yasal düzenlemeler açısından karşılaştırılması. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 160-178.
- Lakshmi P. ve Ganesh Menon. (2016). Forensic accounting: A checkmate for corporate fraud. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 12(9), 453-460.
- Meriç, A. (2019). Muhasebe meslek mensupları tarafından adli muhasebecilik mesleğinin farkındalık. *The Journal of Social Sciences*, 34(34), 302-312.
- Öğünç, H. (2020). Türkiye'de Bilirkişilik Kanunu Açısından Adli Muhasebe İhtiyacına Yönelik Bir Değerlendirme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 4(2), 414-430.
- Özdemir, M. ve Yıldırım, M. (2017). Vergi davalarında adli muhasebenin rolü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (76), 99-126.
- Özkol, A. E. (2005). Bilirkişilik ve adli muhasebe. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 7(3), 69-80.
- Öztürk, S., Topal, A. ve Kaya, Y. (2019). TRA 2 bölgesi akademisyenlerinin bakış açısıyla adli muhasebe eğitimi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (81), 163-182.
- Pazarçeviren, S. Y. (2005). Adli muhasebecilik mesleği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 1(2), 1-19.
- Pehlivan, A. ve Dursun, A. (2012). Türkiye'de adli muhasebe eğitimine yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 129-141.
- Ramaswamy, V. (2007). New frontiers: Training forensic accountants within the accounting program. *Journal of College Teaching ve Learning (TLC)*, 4(9), 31-38.
- Singleton, T. W. ve Singleton, A. J. (2010). *Fraud auditing and forensic accounting*. Hoboken, NJ, USA: John Wiley ve Sons, Inc.
- Şenel, S. A. ve Atmaca, P. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının (SMMM) adli muhasebe mesleğine bakış açılarının analizi: Sivas örneği. *the Journal of Academic Social Sciences*, 6(76), 272-291.
- Şıtak, B. ve Şıtak, P. (2021). Öğrencilerin adli muhasebesi kavramına yönelik farkındalık düzeylerinin salgın hastalık döneminde incelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 98-108.
- Tazegül, A. ve Kılıçbey, E. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeciliğe yönelik algılarının farklı değişkenler açısından değerlendirilmesi: Kars Ardahan ve Iğdır örneği. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(17), 119-133.
- Upadhyay, J. P. (2018). Application of forensic accounting in Nepal. *NCC Journal*, 3(1), 82-89.
- Usul, H. ve Topçuoğlu, M. (2011). Finansal manipülasyonların ortaya çıkarılması ve önlenmesinde adli muhasebenin önemi: Türk hukuk sisteminde var olması gerekliliği üzerine bir tartışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 53-66.

Öğrencilerin Adli Muhasebe Mesleğine Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

- Uzun Kocamış, T. (2019). Adli muhasebe ve adli muhasebe eğitimi. *Vergi Dünyası Dergisi*, 1(458), 49-62.
- Üçoğlu, D. (2021). Adli muhasebe eğitimi: Yüksek lisans müfredat geliştirme önerisi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(1), 81-106.
- Ünal Uyar, G. F. ve Erdoğan, M. (2019). Sermaye Piyasası Kurulu'nun hata ve hileye bakışı: İdari para cezası. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(2), 197-214.
- Yardımcıoğlu, M. ve Ada, Ş. (2013). Kronolojik Bir Sırayla Muhasebe ve Finansal Raporlamada Usulsüzlük ve Skandallar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(1), 43-55.
- Yazarkan, H. ve Yerdelen Kaygın, C. (2016). Mali nitelikli uyuşmazlık davalarında bilirkişilik uygulamasına karşı adli muhasebecilik: Ordu adliyesi örneği. *Business and Economics Research Journal*, 7(1), 161-180.
- Yılmaz, N. (2020). Türkiye'de adli muhasebe eğitiminin önemi ve yeterliliği: SMMM meslek grubu üzerinde bir uygulama. *Pearson Journal Of Social Sciences ve Humanities*, 6(6), 317-333.
- Yılmaz, Z. (2017). Vaka analizi ile eğitim ve adli muhasebe alanında bir uygulama. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(13), 398-417.